

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

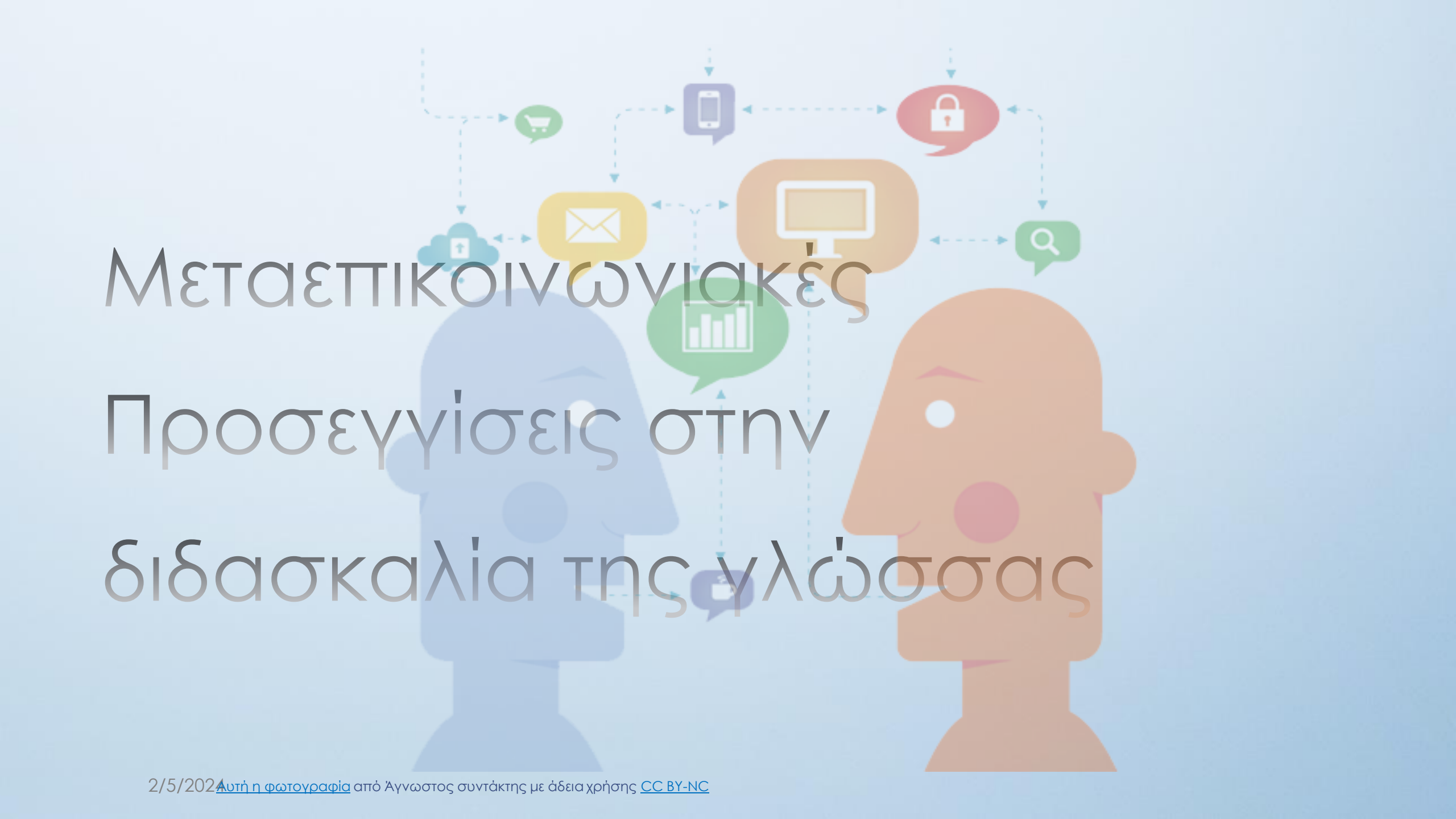
ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ (ΥΕ265)

Στ' Εξάμηνο

Ελένη Γρίβα

Χρυσάνθη Μάρκου

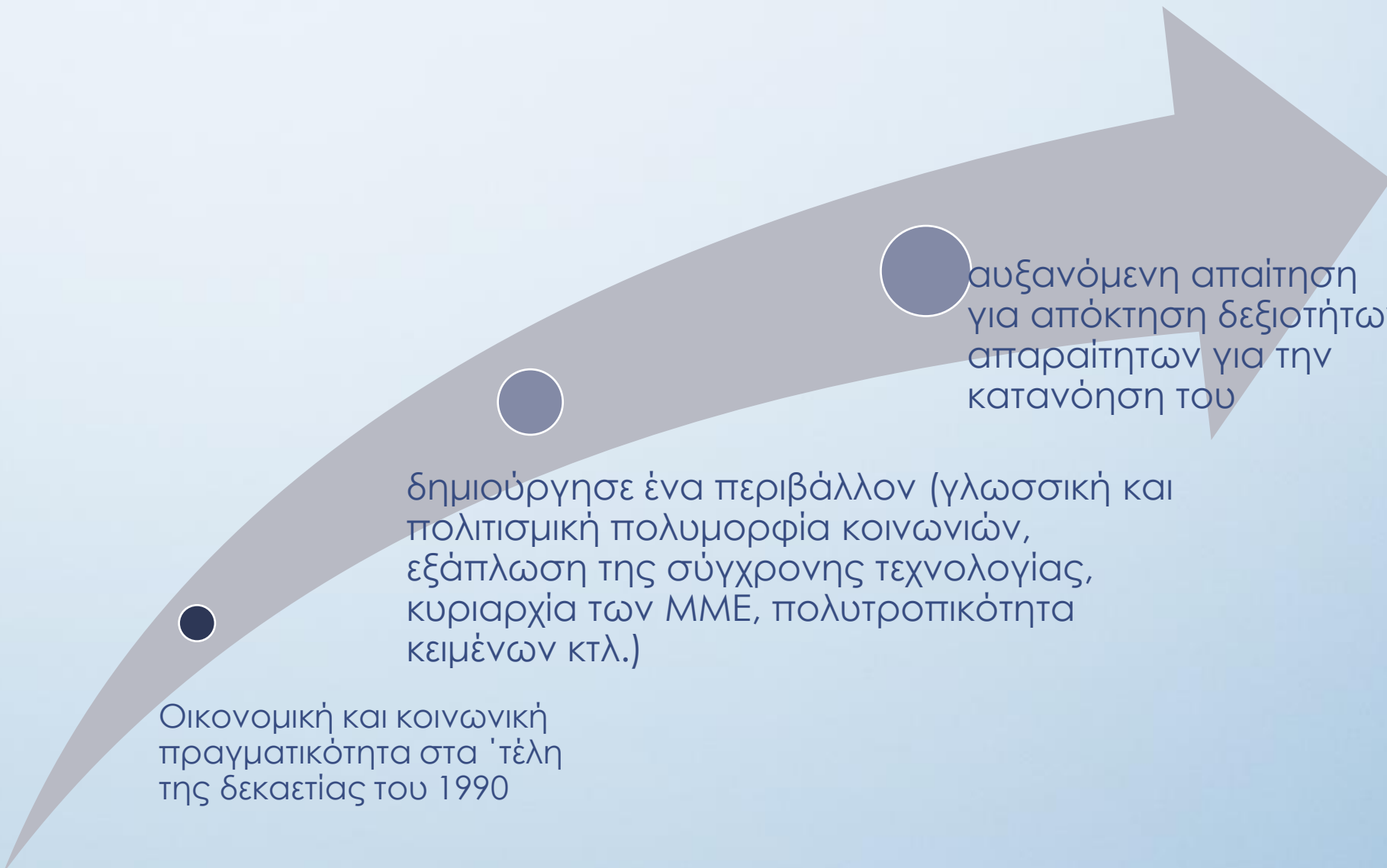
Μάθημα 6: Μεταεπικοινωνιακές προσεγγίσεις

Μεταεπικοινωνιακές
Προσεγγίσεις στην
διδασκαλία της γλώσσας

Ο όρος "μετα-επικοινωνιακές προσεγγίσεις" στη διδασκαλία της γλώσσας αναφέρεται σε προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν μετά την περίοδο της επικοινωνιακής διδασκαλίας και ενσωματώνουν στοιχεία από αυτήν με ένα ευρύτερο πλαίσιο. Αυτές οι προσεγγίσεις συχνά επικεντρώνονται στην εκμάθηση της γλώσσας μέσα από πραγματικές και σημαντικές καταστάσεις επικοινωνίας.

*Από την επικοινωνιακή στην
κειμενοκεντρική προσέγγιση και στην
παιδαγωγική των πολυγραμματισμών.
(μεταεπικοινωνιακές προσεγγίσεις)*

Οικονομική και κοινωνική
πραγματικότητα στα τέλη
της δεκαετίας του 1990

δημιούργησε ένα περιβάλλον (γλωσσική και
πολιτισμική πολυμορφία κοινωνιών,
εξάπλωση της σύγχρονης τεχνολογίας,
κυριαρχία των ΜΜΕ, πολυτροπικότητα
κειμένων κτλ.)

αυξανόμενη απαίτηση
για απόκτηση δεξιοτήτων
απαραίτητων για την
κατανόηση του

Γι' αυτό οι διάφορες διδακτικές προτάσεις που συγκροτούνται στο πλαίσιο των *πολυγραμματισμών* διατηρούν τις *αρχές της παιδαγωγικής του γραμματισμού*,

- α) εφαρμογή μέσα στην τάξη *πρακτικών γραμματισμών* που συνδέονται με *γραμματισμούς* που μπορεί να συναντήσουν ή και συναντούν οι μαθητές/τριες στην οικογένειά τους και στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον,
- β) λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές *γλωσσικές αφετηρίες γραμματισμού* από τις οποίες ξεκινάν οι μαθητές/τριες ως *κοινωνικά υποκείμενα*,
- γ) διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους *μαθησιακές στρατηγικές* διευρύνουν τη *γλωσσική και κοινωνική ανάπτυξη* προς τις *κατευθύνσεις* που ορίζει ο *γραμματισμός*,
- δ) *ενεργητική συμμετοχή* των *μαθητών/τριών* στη *μάθηση των γραμματισμών*,
- ε) *ενασχόληση* με *κείμενα* που έχουν νόημα για τη *ζωή* και αποτελούν *παρεμβάσεις* στην *κοινωνική ζωή*,
- στ) δίνεται έμφαση στην *έννοια του είδους λόγου*, το οποίο *προσεγγίζεται* ως *κοινωνική πράξη* ενταγμένη κάθε φορά μέσα σε ένα *κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον*, το οποίο το *διαμορφώνει* και για το οποίο *διαμορφώνεται*,

αλλά υιοθετούν και *άλλες, συμπληρωματικές, αρχές* με τις οποίες υλοποιείται η *εν λόγω παιδαγωγική*. Οι *αρχές αυτές* είναι οι εξής:

- α) *προσέγγιση των κειμένων* ως *πολυεπίπεδων, πολυτροπικών και πολύσημων σημειωτικών προϊόντων*,
- β) *στόχος της διδασκαλίας* είναι η *απόκτηση δεξιοτήτων* που θα *επιτρέψουν* τους/τις *μαθητές/τριες* να *κινηθούν* στη *μελλοντική ζωή* τους *ενεργά και συνειδητά*,
- γ) δίνεται έμφαση στην *εμβύθιση των μαθητών/τριών* στην *κοινωνική τους εμπειρία* και η με *βάση αυτή κατασκευή του νοήματος*

Στις μεταεπικοινωνιακές προσεγγίσεις (γραμματισμός, πολυγραμματισμοί κτλ.) η έννοια της επικοινωνίας και της καλλιέργειας της θεωρούνται ως *αυτονόητες πραγματικότητες* και προκρίνεται ως σημαντικότερη για τη διδασκαλία της γλώσσας η ικανότητα εφαρμογής και μετασχηματισμού, μέσω της κριτικής θεώρησης του κοινωνικού γίνεσθαι, των επικοινωνιακών και άλλων συμβάσεων που καθορίζουν την επικοινωνία, ώστε οι μαθητές/τριες να γίνουν ικανοί/ές να παράγουν λόγο ανάλογο με τις απαιτήσεις που θα αντιμετωπίσουν ως μελλοντικοί/ές πολίτες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκτούν και ικανότητες παρέμβασης στο κοινωνικό γίνεσθαι.

Ο κριτικός γραμματισμός με τη σειρά του δέχεται ως αυτονόητη την έννοια της επικοινωνίας και της καλλιέργειάς της, την οποία την αντιμετωπίζει ως ένα δυναμικό, μεταλλασσόμενο ανάλογα με τις κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες φαινόμενο και τη γειώνει περισσότερο από τις προηγούμενες προσεγγίσεις στο κοινωνικό γίνεσθαι, το οποίο το βλέπει κι αυτό ως ένα δυναμικό, ποικιλόμορφο και πολύμορφο μόρφωμα. Γι' αυτό προκρίνει ως πιο σημαντική στρατηγική κατάκτησης της γλώσσας, εκτός από την κριτική διερεύνηση των λόγων που διαμορφώνουν τα κείμενα και την αναστοχαστική προσέγγιση και διαπραγμάτευση των παραγόμενων μέσα στην τάξη προφορικών και γραπτών κειμένων.

α) εποικοδομιστικό προσανατολισμό στη μάθηση

με έμφαση στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις των μαθητών, τη **διαφοροποιημένη διδασκαλία**, τη διερεύνηση της **μάθησης** από τον ίδιο τον μαθητή, που εμπλέκεται ενεργά στην επίλυση του προβλήματος μέσα από συνεργασία και αλληλόδραση σε ένα **δραστηριοκεντρικό πλαίσιο**.

β) κριτικό προσανατολισμό

- το αντικείμενο της γλωσσικής διδασκαλίας δεν περιορίζεται στην καλλιέργεια της γλωσσικής και επικοινωνιακής δεξιότητας, αλλά στοχεύει και στην ανάπτυξη της **κριτικής επίγνωσης** των
  - μαθητών, οι οποίοι συνδιαμορφώνουν δημιουργικά τη διαδικασία της **κριτικής ερμηνείας** του γραπτού ή προφορικού λόγου,
  - αμφισβητώντας κυρίαρχες τάσεις
  - και παγιωμένες τακτικές.

Παιδαγωγική των πολυγραμματισμών

- Όπως χαρακτηριστικά τονίζει η Ur (1996), έχουμε περάσει στη μετα- επικοινωνιακή ή αλλιώς στη μετα-μεθοδολογική εποχή, όπου κυριαρχεί η άποψη ότι μια και μόνο μέθοδος δεν είναι αποτελεσματική για τη διδασκαλία των γλωσσών αλλά απαιτείται συνδυαστική χρήση ποικίλων μεθόδων.
- Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών και του κριτικού γραμματισμού προτείνει διδακτικές αρχές που αποσκοπούν στον **εκπαιδευτικό πλουραλισμό**, στη **διεύρυνση των οριζόντων των** μαθητών, στην καλλιέργεια αξιοποίησης **όλων των πηγών νοήματος**, και στην καλλιέργεια κριτικά εγγράμματων ατόμων

ΑΡΧΕΣ

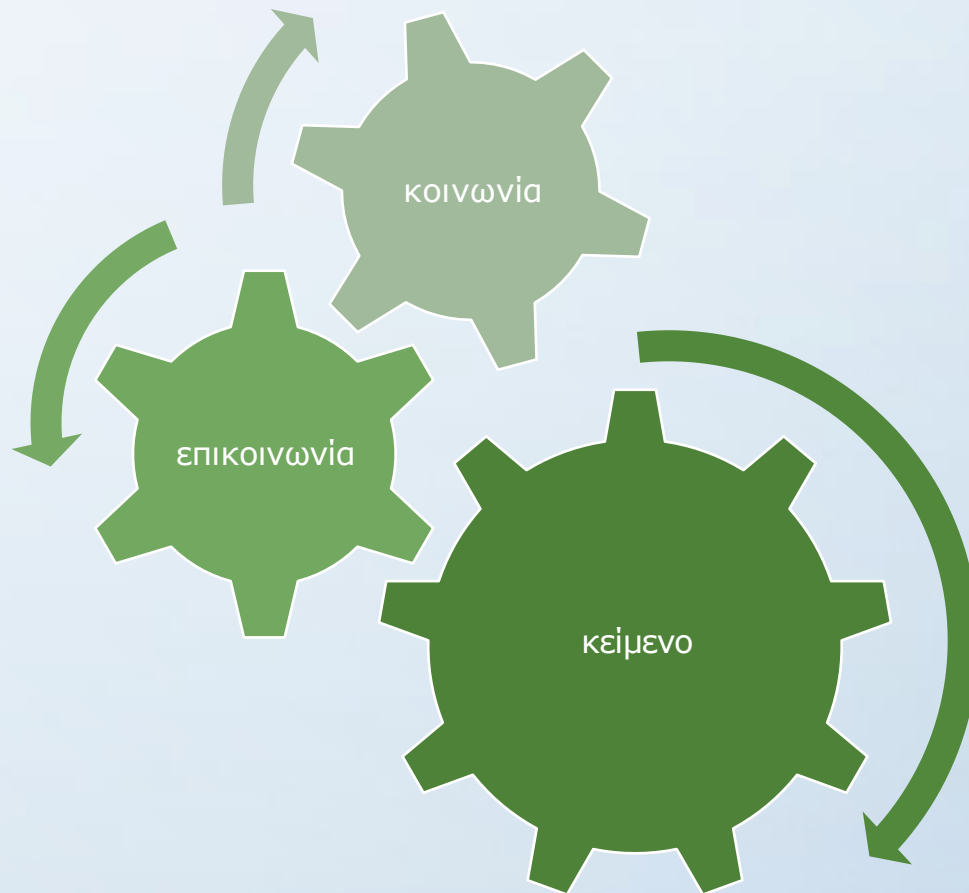
Οι μαθητές/μαθητευόμενοι...

- να δημιουργούν και να ερμηνεύουν κριτικά διάφορα πολυτροπικά κείμενα
- να εκτιμήσουν τις διάφορες εκδοχές της πρότυπης γλώσσας και να τις χρησιμοποιούν σε όλες τις παραλλαγές της,
- να επικοινωνούν πληροφορίες, να εκφράζουν ιδέες, να υποστηρίζουν την άποψή τους και να πείθουν
- να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο η πρότυπη γλώσσα λειτουργεί σε προφορική ή γραπτή μορφή και σε συνδυασμό με εξωλεκτικές μορφές επικοινωνίας για να μεταδώσει κάποιο μήνυμα

Ο **επιτυχημένος** χρήστης της γλώσσας...

- κατανοεί ότι η γλωσσική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία κριτικού στοχασμού
- είναι σε θέση να κάνει σημαντικές συνδέσεις ανάμεσα σε αυτόν, το περιεχόμενο και το μήνυμα του κειμένου και τον υπόλοιπο κόσμο
- σκέφτεται κριτικά
- καταλαβαίνει ότι όλα τα κείμενα προβάλλουν μια συγκεκριμένη οπτική που πρέπει να αναγνωρίσουν, να αμφισβητήσουν και να αξιολογήσουν οι αναγνώστες
- εκτιμά το πολιτισμικό 'φορτίο' και αισθητική δυναμική των κειμένων
- χρησιμοποιεί τη γλώσσα για να αλληλεπιδράσει με άλλα άτομα και κοινότητες, ως ενεργός πολίτης.

Μεθοδολογία γλωσσικής διδασκαλίας και κριτικός γραμματισμός

Στρατηγικές εκμάθησης λεξιλογίου

Ορισμοί

Ο Cohen (1998) ορίζει τις στρατηγικές ως ενέργειες που επιλέγονται συνειδητά από τους μαθητές προκειμένου να μάθουν το διδακτέο αντικείμενο και να χειριστούν αποτελεσματικά το προϊόν μάθησης.

Οι Chamot & Maley(1990) θεωρούν τις στρατηγικές ειδικές σκέψεις και συμπεριφορές που τα άτομα χρησιμοποιούν για να τους βοηθήσουν να καταλάβουν, να μάθουν, ή να διατηρήσουν τη νέα πληροφορία.

Η Oxford (1990:8) ορίζει τις στρατηγικές ως ειδικές πράξεις, βήματα και συμπεριφορές ή τεχνικές που οι μαθητές χρησιμοποιούν συχνά σκόπιμα για να βελτιώσουν την πρόοδό τους στην ανάπτυξη δεξιοτήτων στη δεύτερη γλώσσα.

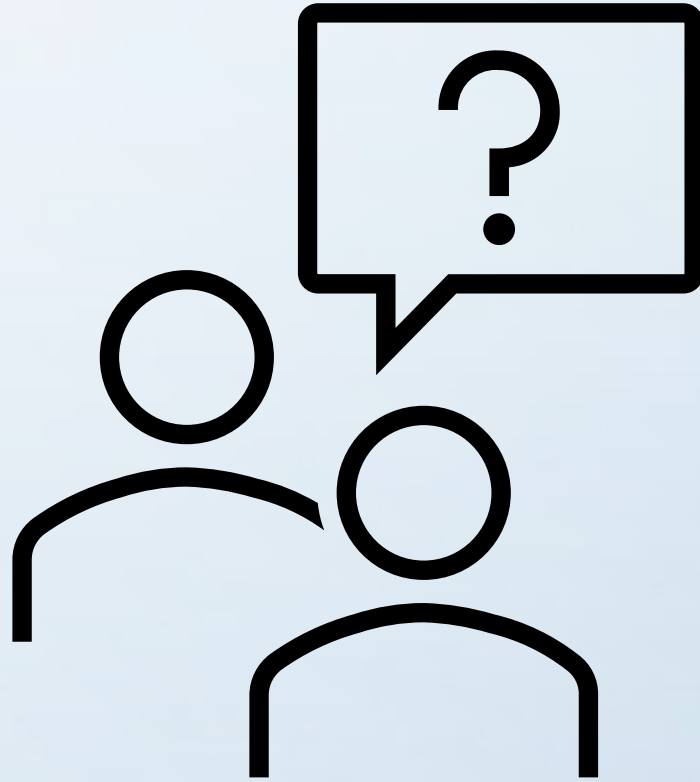
Ορισμοί

Ο Μήτσης (2012: 307-308) χαρακτηρίζει τις στρατηγικές μάθησης, ως μια σειρά σκόπιμων τεχνικών, ενεργειών και ειδικών τρόπων αντιμετώπισης της διδακτέας ύλης (π.χ. συνδυασμός της διδασκόμενης λέξης με αντίστοιχη εικόνα, χρήση μιμικής, παρουσίαση λέξης με ορισμό, ομαδοποίηση λέξεων κατά θεματικό κύκλο, χρήση συνωνύμων, αντώνυμων ή υπερώνυμων λέξεων, κλπ) που αποβλέπουν σε ταχύτερη και αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων διδασκαλίας.

Ταξινομίες στρατηγικών λεξιλογίου

Στρατηγικές διδασκαλίας ή μάθησης;

Στρατηγικές διδασκαλίας ή μάθησης;

Αποτελεί στρατηγική διδασκαλίας όταν ο διδάσκων τη διδάσκει στους μαθητές

Ενώ όταν μια στρατηγική τη χρησιμοποιούν πλέον με αυτές στη μελέτη τους μεταβάλλεται στρατηγική μάθησης

Κατηγορίες στρατηγικών σύμφωνα με τον Schmitt (1997)

Ο Schmitt (1997) διακρίνει δύο μεγάλες κατηγορίες:

- 1) *στρατηγικές ανεύρεσης* της σημασίας μιας λέξης (discovery strategies)
- 2) *στρατηγικές εμπέδωσης* της σημασίας (consolidation strategies)

1) Στρατηγικές Ανεύρεσης

α) προσδιοριστικές (determination strategies)

Οι προσδιοριστικές) είναι οι στρατηγικές που χρησιμοποιούμε προκειμένου να ανακαλύψουμε τη σημασία μιας άγνωστης λέξης χωρίς να απευθυνθούμε σε κάποιον άλλον.

β) κοινωνικές (social strategies)

Κοινωνικές είναι οι στρατηγικές που χρησιμοποιούμε για να ανακαλύψουμε τη σημασία μιας λέξης απευθυνόμενοι σε κάποιον άλλο.

1) Στρατηγικές Ανεύρεσης

α) προσδιοριστικές (determination strategies)

Οι προσδιοριστικές) είναι οι στρατηγικές που χρησιμοποιούμε προκειμένου να ανακαλύψουμε τη σημασία μιας άγνωστης λέξης χωρίς να απευθυνθούμε σε κάποιον άλλον.

Αναλυτικότερα, μπορούμε να βοηθηθούμε στην ανεύρεση της σημασίας από:

- την αναγνώριση της γραμματικής κατηγορίας της λέξης
- την ανάλυση των συστατικών της στοιχείων
- το ενδεχόμενο να είναι ομόρριζη με λέξη στη Γ1 (cognates)
- την αξιοποίηση εικόνων (στον γραπτό λόγο) και την ανάλυση χειρονομιών ή του επιτονισμού (στον προφορικό λόγο).
- την αξιοποίηση του περικειμένου / των συμφραζομένων
- τη χρήση μονόγλωσσων ή δίγλωσσων λεξικών
- τις λίστες λέξεων και τις flash cards

1) Στρατηγικές Ανεύρεσης

β) κοινωνικές (social strategies)

Κοινωνικές είναι οι στρατηγικές που χρησιμοποιούμε για να ανακαλύψουμε τη σημασία μιας λέξης απευθυνόμενοι σε κάποιον άλλο.

Συγκεκριμένα, μπορεί να ζητήσουμε από τον δάσκαλο, έναν συμμαθητή μας ή έναν φυσικό ομιλητή να μας δώσει

- μετάφραση της λέξης στη μητρική
- ένα συνώνυμο
- έναν ορισμό
- μια πρόταση με τη λέξη

Μπορούμε επίσης να ανακαλύψουμε τη σημασία μιας λέξης μέσα από μια ομαδική δραστηριότητα.

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

Είναι οι στρατηγικές που χρησιμοποιούμε για να διατηρήσουμε τη σημασία μιας λέξης στη μνήμη. Διακρίνονται σε:

- α) κοινωνικές (social strategies)
- β) απομνημόνευσης (memory strategies)
- γ) γνωστικές (cognitive strategies)
- δ) μεταγνωστικές (metacognitive strategies)

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

α) κοινωνικές

Η ομαδική εργασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την εκμάθηση ή εξάσκηση του λεξιλογίου. Ο Dansereau (1988) καταγράφει μερικά από τα οφέλη της συνεργατικής ομαδικής εκμάθησης όπως έχουν προκύψει από έρευνες που έχουν γίνει:

- Προάγει την ενεργό επεξεργασία της πληροφορίας
- Το κοινωνικό περιβάλλον δυναμώνει το κίνητρο των μετεχόντων
- Προετοιμάζει τους μετέχοντες για ομαδικές δραστηριότητες εκτός τάξης
- Οι μαθητές έχουν περισσότερο χρόνο να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα μέσα στην τάξη αφού μειώνεται η διδακτική παρέμβαση
- Γλωσσική επικοινωνία με φυσικούς ομιλητές

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

β) στρατηγικές απομνημόνευσης

Οι περισσότερες περιλαμβάνουν συσχέτιση της λέξης – στόχου με προηγούμενη γνώση μέσα από νοητικές αναπαραστάσεις (imagery) και ομαδοποίηση.

- Εικόνες και νοητική αναπαράσταση
- Συσχετιζόμενες λέξεις
- Άσχετες λέξεις
- Ομαδοποίηση
- Ο ορθογραφικός ή φωνολογικός τύπος της λέξης

Ένας άλλος τύπος μνημονικής στρατηγικής περιλαμβάνει την εστίαση στη μορφή της λέξης προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάκληση. Συγκεκριμένα ο μαθητής μπορεί

- ✓ να μελετήσει την ορθογραφία ή την προφορά της λέξης
- ✓ να οπτικοποιήσει τον ορθογραφικό τύπο
- ✓ να κάνει μια νοητική αναπαράσταση της ακουστικής εικόνας της λέξης (χρησιμοποιώντας ομοιοκαταληξία)
- ✓ να υπογραμμίσει το πρώτο γράμμα μιας λέξης
- ✓ να κάνει ένα περίγραμμα της λέξης
- ✓ να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο λέξη-κλειδί (Keyword Method).

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

β) στρατηγικές απομνημόνευσης

Οι περισσότερες περιλαμβάνουν συσχέτιση της λέξης – στόχου με προηγούμενη γνώση μέσα από νοητικές αναπαραστάσεις (imagery) και ομαδοποίηση.

- Εικόνες και νοητική αναπαράσταση
- Συσχετιζόμενες λέξεις
- Άσχετες λέξεις
- Ομαδοποίηση
- Ο ορθογραφικός ή φωνολογικός τύπος της λέξης

Ένας άλλος τύπος μνημονικής στρατηγικής περιλαμβάνει την εστίαση στη μορφή της λέξης προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάκληση. Συγκεκριμένα ο μαθητής μπορεί

- ✓ να μελετήσει την ορθογραφία ή την προφορά της λέξης
- ✓ να οπτικοποιήσει τον ορθογραφικό τύπο
- ✓ να κάνει μια νοητική αναπαράσταση της ακουστικής εικόνας της λέξης (χρησιμοποιώντας ομοιοκαταληξία)
- ✓ να υπογραμμίσει το πρώτο γράμμα μιας λέξης
- ✓ να κάνει ένα περίγραμμα της λέξης
- ✓ να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο λέξη-κλειδί (Keyword Method).

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

Άλλες στρατηγικές απομνημόνευσης

- Η ανάλυση της λέξης στα συστατικά της εκτός από ανευρετική προσδιοριστική στρατηγική είναι και στρατηγική εμπέδωσης – απομνημόνευσης.
- Η παράφραση, η απόδοση του νοήματος μιας λέξης με διαφορετικά λόγια μπορεί να βελτιώσει την ανάκληση μιας λέξης χάρη στη νοητική προσπάθεια που καταβάλλει ο μαθητής για να ανασυνθέσει τη σημασία της
- Εκμάθηση των λέξεων μιας ιδιοματικής φράσης ή παροιμίας αναλύουμε και μαθαίνουμε μια μια τις λέξεις μιας ιδιοματικής φράσης και μετά χρησιμοποιούμε ολόκληρη τη φράση (αν είναι διαφανής σημασιολογικά) σαν μνημονικό κατασκεύασμα για να θυμόμαστε τη σημασία κάθε λέξης ξεχωριστά (Nattinger & DeCarrico 1992).
- Η χρήση σωματικής άσκησης κατά την εκμάθηση μιας λέξης (επίδραση από τη μέθοδο Total Physical Response (Asher 1977) που ενδείκνυται κυρίως για αρχαρίους)
- Οι πίνακες σημασιολογικών χαρακτηριστικών. Το πλεονέκτημά τους είναι ότι δείχνουν τις διαφορές στη σημασία ή στους συμφραστικούς συνδυασμούς σε ομάδες όμοιων λέξεων.

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

Άλλες στρατηγικές απομνημόνευσης

- Η ανάλυση της λέξης στα συστατικά της εκτός από ανευρετική προσδιοριστική στρατηγική είναι και στρατηγική εμπέδωσης – απομνημόνευσης.
- Η παράφραση, η απόδοση του νοήματος μιας λέξης με διαφορετικά λόγια μπορεί να βελτιώσει την ανάκληση μιας λέξης χάρη στη νοητική προσπάθεια που καταβάλλει ο μαθητής για να ανασυνθέσει τη σημασία της
- Εκμάθηση των λέξεων μιας ιδιοματικής φράσης ή παροιμίας αναλύουμε και μαθαίνουμε μια μια τις λέξεις μιας ιδιοματικής φράσης και μετά χρησιμοποιούμε ολόκληρη τη φράση (αν είναι διαφανής σημασιολογικά) σαν μνημονικό κατασκεύασμα για να θυμόμαστε τη σημασία κάθε λέξης ξεχωριστά (Nattinger & DeCarrico 1992).
- Η χρήση σωματικής άσκησης κατά την εκμάθηση μιας λέξης (επίδραση από τη μέθοδο Total Physical Response (Asher 1977) που ενδείκνυται κυρίως για αρχαρίους)
- Οι πίνακες σημασιολογικών χαρακτηριστικών. Το πλεονέκτημά τους είναι ότι δείχνουν τις διαφορές στη σημασία ή στους συμφραστικούς συνδυασμούς σε ομάδες όμοιων λέξεων.

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

γ) γνωστικές στρατηγικές

Οι γνωστικές στρατηγικές μοιάζουν με τις στρατηγικές απομνημόνευσης αλλά δεν εστιάζουν τόσο εξειδικευμένα στη διαχείριση της νοητικής επεξεργασίας. Περιλαμβάνουν επανάληψη και χρήση μηχανικών μέσων για τη μελέτη του λεξιλογίου.

- Προφορική ή γραπτή επανάληψη μιας λέξης:
- Οι λίστες λέξεων και οι κάρτες ενδείκνυνται για την αρχική επαφή με τη λέξη, αλλά πολλοί μαθητές συνεχίζουν να τις χρησιμοποιούν και για επανάληψη.
- Οι σημειώσεις στην τάξη δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να οργανώσουν με το δικό τους τρόπο τις νέες λέξεις και να τις ξανασυναντήσουν στην επανάληψη.
- Οι μαθητές μπορούν επίσης να αξιοποιήσουν ειδικές ενότητες λεξιλογίου που μπορεί να υπάρχουν στο εγχειρίδιό τους.
- Μπορούν να βάλουν ετικέτες πάνω σε διάφορα αντικείμενα γραμμένες στη γλώσσα – στόχο.
- Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα σημειωματάρια λεξιλογίου που περιλαμβάνουν την προοδευτική εκμάθηση διαφορετικών τύπων λεξικής γνώσης.
- Οι μαθητές που είναι ακουστικοί τύποι μπορούν να μαγνητοφωνήσουν λέξεις και να τις μελετούν ακούγοντάς τις.

2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

δ) μεταγνωστικές στρατηγικές

Με τις μεταγνωστικές στρατηγικές οι μαθητές επιθεωρούν τη μαθησιακή διαδικασία γενικά προκειμένου να ελέγξουν και να αξιολογήσουν τη δική τους μάθηση.

- Προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν την επαφή με τη γλώσσα – στόχο με όλα τα δυνατά μέσα: τραγούδια, ταινίες, περιοδικά, εφημερίδες, βιβλία.
- Ελέγχουν με τεστ τον εαυτό τους. Αυτό μπορεί να τροφοδοτήσει το ενδιαφέρον των μαθητών, αν διαπιστώσουν ότι προοδεύουν, ή να τους δείξει ότι χρειάζεται αλλαγή στρατηγικών, αν δεν πάνε καλά.
- Οι μαθητές ξέρουν να ξεχωρίζουν τις χρήσιμες λέξεις που πρέπει να μάθουν και παρακάμπτουν αυτές που δεν θα τους χρειαστούν.
- Οι επαναλήψεις είναι οργανωμένες και προγραμματισμένες και όχι τυχαίες. Σύμφωνα με την ‘αρχή της επανάληψης σε σταδιακά αυξανόμενα χρονικά διαστήματα’ (expanding rehearsal) οι μαθητές θα πρέπει να κάνουν επανάληψη αμέσως μετά την αρχική συνάντηση με τη λέξη και μετά σε βαθμιαία αυξανόμενα διαστήματα, δηλαδή 5 – 10 λεπτά μετά τη μελέτη, 24 ώρες αργότερα, μια εβδομάδα αργότερα, ένα μήνα αργότερα, ένα εξάμηνο αργότερα.
- Επιμένουν στην εκμάθηση των λέξεων. Δεδομένου ότι για να μάθει κανείς μια λέξη απαιτείται να τη συναντήσει από 5-16 φορές (Nation 1990:43-4), η στρατηγική αυτή είναι από τις πιο σημαντικές για την κατάκτηση του λεξιλογίου.

Ταξινόμια σύμφωνα με τον Chamot & O' Malley (1990)

Γνωστικές
στρατηγικές

Μεταγνωστικές
στρατηγικές

Κοινωνικο-
συναισθηματικές
στρατηγικές

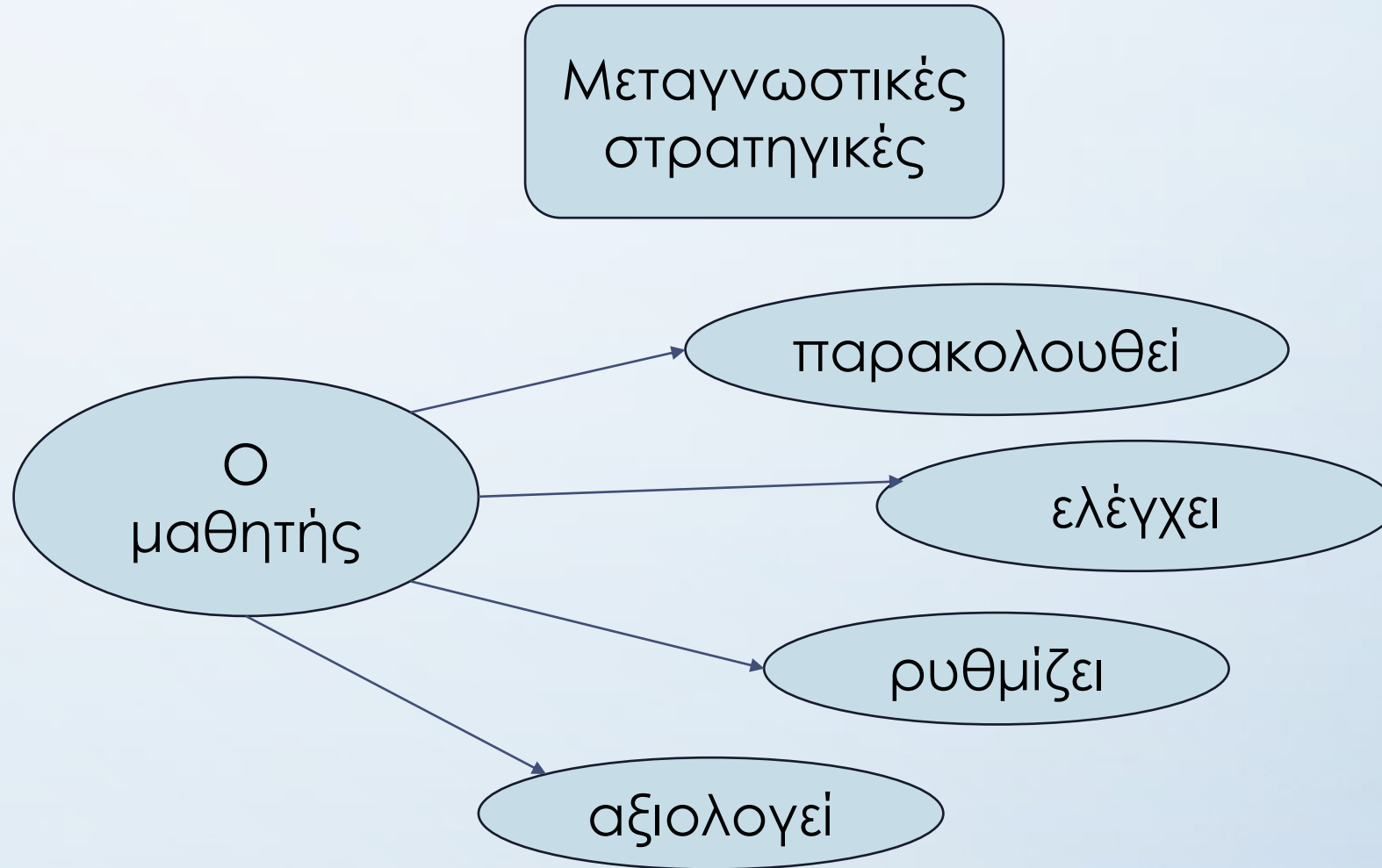
Ταξινόμια σύμφωνα με τον Chamot & O' Malley (1990)

Γνωστικές
στρατηγικές

Ο μαθητής αλληλοεπιδρά με το αντικείμενο μάθησης συνδέοντας τις νέες πληροφορίες με τις προϋπάρχουσες:

- Επανάληψη ονομάτων
- επαναληπτικό διάβασμα ενός κειμένου με εστίαση σε συγκεκριμένες πληροφορίες ή στο γενικό νόημα του κειμένου
- ταξινόμηση λέξεων ή εννοιών

Ταξινόμια σύμφωνα με τον Chamot & O' Malley (1990)

Ταξινόμια σύμφωνα με τον Chamot & O' Malley (1990)

Κοινωνικο- συναισθηματικές
στρατηγικές

Ο μαθητής αλληλεπιδρά με άλλα πρόσωπα ή μαθαίνει να ελέγχει τα συναισθήματά του, μετριάζοντας το άγχος του κατά τη διάρκεια μιας γραπτής ή προφορικής δοκιμασίας, ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή του, κ.α.

Ταξινόμια σύμφωνα με τον Nation (2001:217)

**A) στρατηγικές
σχεδιασμού**

**B) στρατηγικές
αναζήτησης
πηγών** (εξεύρεση
πληροφοριών για
τις λέξεις,
μορφολογική
ανάλυση,
αξιοποίηση των
συμφραζομένων,
χρήση λεξικών)

**Γ) στρατηγικές
εδραίωσης της
γνώσης**
(επισημανση της
λέξης ως
άγνωστης,
ανάκληση,
παραγωγή λέξης)

Στρατηγικές εκμάθησης λεξιλογίου

Κυριότερες στρατηγικές εκμάθησης λεξιλογίου, σύμφωνα με τον Μήτση (2004: 144-145)

1. *Η άσκηση στη σωστή και δημιουργική χρήση ποικίλων λεξικών της ελληνικής* (ερμηνευτικών, ετυμολογικών, εγκυκλοπαιδικών, κλπ)

2. *Η εκμετάλλευση του περιβάλλοντος.* Τα άτομα που επικοινωνούν με φυσικό τρόπο, δεν χρησιμοποιούν λεξικά (οι γραμματικές) κατά τη στιγμή της επικοινωνίας. Οι δυσκολίες που προκύπτουν αντιμετωπίζονται με μια αυτόματη διαδικασία, σύμφωνα με την οποία τα άγνωστα λεξιλογικά στοιχεία εντάσσονται στο πλαίσιο του γλωσσικού περιβάλλοντος και τις περιστάσεις επικοινωνίας όπου και ερμηνεύονται ανάλογα.

3. *Η εικασία.* Ο μαθητής/αναγνώστης βρίσκεται πολύ συχνά αντιμέτωπος με άγνωστα λεξικά στοιχεία, των οποίων πρέπει να «μαντεύει», να διαισθάνεται τη λειτουργία, τη σημασία ή τη χρήση, συνάγοντας την από τα γενικότερα νοήματα του κειμένου.

Παράδειγμα

Ο μικρός Κώστας, ένας **υπερεντατικός** μαθητής, βαριόταν τα μαθήματα της τάξης του. Ήθελε πιο δύσκολες ασκήσεις. Οι δάσκαλοι του εντυπωσιάζονταν, αλλά ανησυχούσαν.

Ο Κώστας, όμως, ήταν χαρούμενο και κοινωνικό παιδί. Έπαιζε με τους φίλους του, διάβαζε βιβλία περιπέτειας και φανταζόταν παράξενα πλάσματα. Η **υπερεντατικότητά** του δεν τον έκανε να νιώθει διαφορετικός, αλλά του έδινε την ευκαιρία να μαθαίνει και να εξερευνά με τρόπους που οι άλλοι δεν μπορούσαν.

Μια μέρα, εμπνεύστηκε από ένα βιβλίο για έναν **υπερεντατικό** επιστήμονα που βρήκε τη θεραπεία για μια σπάνια ασθένεια. Αποφάσισε να αφιερώσει τη ζωή του στην επιστήμη. Ήξερε ότι με την **υπερεντατικότητά** του, μπορούσε να κάνει τη διαφορά στον κόσμο.

Ο Κώστας μεγάλωσε και έγινε διάσημος επιστήμονας. Έκανε πολλές σημαντικές ανακαλύψεις και βοήθησε στην επίλυση πολλών προβλημάτων. Πάντα, όμως, θυμόταν την παιδική του ηλικία και τους φίλους του. Ήξερε ότι η **υπερεντατικότητά** του ήταν ένα χάρισμα, αλλά όχι το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή.

Τι ενέργειες περιμένουμε
από τους μαθητές για να
βρουν την σημασία της
λέξης «υπερεντατικός»;

Βασικές στρατηγικές μάθησης λεξιλογίου

Διατύπωση
υποθέσεων για τη
σημασία της λέξης
με βάση τα
συμφραζόμενα

Μορφολογική
ανάλυση

Χρήση λεξικού

Παράδειγμα (1/3)

Δασκάλα: ποιος μπορεί να μου περιγράψει αυτό το αντικείμενο;

Μαθητής 1: Είναι κόκκινο.

Μαθητής 2: Είναι τρίγωνο.

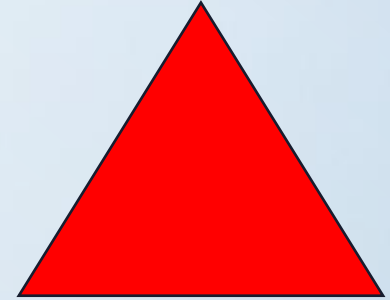
Μαθητής 3: Είναι μεγάλο.

Δασκάλα: Σωστά! Είναι ένα μεγάλο κόκκινο τρίγωνο. Έχει 3 πλευρές, έτσι δεν είναι; άλγη όπως λέμε τον χώρο που είναι μέσα στο τρίγωνο, εκεί που ενώνονται οι 2 πλευρές;

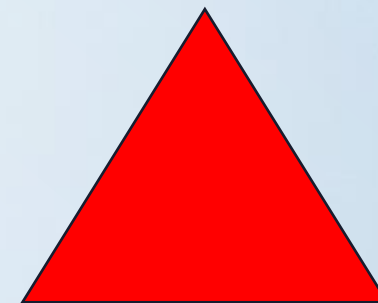
Μαθητής 1: Άκρη;

μαθητής 2: Γωνία;

Δασκάλα: Σωστά! Το θυμηθήκατε! Αυτός ο χώρος που είναι από τη μέσα μεριά λέγεται γωνία. Ας μετρήσουμε τώρα τις γωνίες του τριγώνου... μια... δύο... τρεις. Το τρίγωνο έχει τρεις γωνίες. Και τώρα, μια ερώτηση για σας ποιο ακούτε στην αρχή της λέξης τρίγωνο;

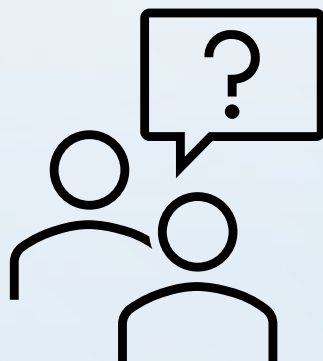

Παράδειγμα (2/3)

Μαθητές: τρ...τρ...

Δασκάλα: σωστά. Το τρίγωνο αρχίζει με τον ήχο /τρι/ τώρα θα σας δείξω κάποιες εικόνες που δείχνουν άλλα πράγματα που αρχίζουν με τον ίδιο ήχο. Τι είναι αυτό;

Τι μπορεί να δείξει η δασκάλα στους μαθητές;

Παράδειγμα (3/3)

Μαθητές: Είναι ένα τρίκυκλο. Μου πήραν ένα στα γενέθλια μου.

Δασκάλα: Σωστά! Είναι ένα τρίκυκλο. Πόσες ρόδες έχει;

Μαθητές: Τρεις!

Δασκάλα: ωραία. Δείτε τώρα αυτή την εικόνα που δείχνει έναν τρίποδα. Τον χρησιμοποιούμε για να κρατάει πολύ σταθερά μια μεγάλη φωτογραφική μηχανή, όταν θέλουμε να βγάλουμε μια φωτογραφία. Έχει κάτι η εικόνα αυτή που σας θυμίζει το τρία;

Μαθητές: Τρία πόδια! Έχει τρία πόδια!

Δασκάλα: Σωστά! Τώρα δείτε αυτό.

Μαθητές: Τρικεράτωψ δεινόσαυρος... έχει τρία κέρατα.

Δασκάλα: Πολύ ωραία! Τώρα ακούστε προσεκτικά! Ακούτε την ίδια φωνή στην αρχή κάθε λέξης; Το τρι- είναι ένα κομμάτι που μπαίνει στην αρχή της λέξης, λέγεται πρόθημα και σημαίνει 3.

Βιβλιογραφία

Χατζησαββίδης, Σ. (2010). Γλωσσοδιδασκτικά συνεχή και ασυνεχή της τελευταίας τριακονταετίας: από τον επικοινωνιοκεντρισμό στον κοινωνιοκεντρισμό. Στο Ντίνας Κ., Χατζηπαναγιωτίδου Α., Βακάλη Α., Κωτόπουλος Τ. & Στάμου Α.(επιμ.). «*Η πανελληνίου συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή*. Ανακτήθηκε, 21(04), 2013.

Nation, I. S., & Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language* (Vol. 10, pp. 126-132). Cambridge: Cambridge university press.